taal: unie

Rijke teksten

Webinar

Werken met rijke teksten in het voortgezet/secundair onderwijs

Carolien Koopman

30-10-2026

Wie ben ik?

Carolien Koopman

Werkervaring:

leerkracht basisonderwijs (onder- en bovenbouw)
docent Nederlands voortgezet onderwijs (onder- en bovenbouw)
docent pabo HZ University of Applied Sciences

Voormalig redactielid www.rijketeksten.org

taal: unie

Inhoud

- Inleiding rijke teksten en website www.rijketeksten.org
- Gebruik rijketeksten.org in de lespraktijk
- Inzetten van rijke teksten in de lespraktijk van het voortgezet/secundair onderwijs.
- Concrete lesvoorbeelden hierover
- Vakoverstijgend werken met rijke teksten
- Concrete lesvoorbeelden hierover
- Ruimte voor vragen

taal: unie

Inleiding rijke teksten

taal: unie

Wat zijn rijke teksten?

- Definitie: '***Een rijke tekst is een authentieke, aansprekende tekst met veelzijdig en gevarieerd taalgebruik, afkomstig van een vakkundige schrijver, die de leerling uitnodigt tot beleven, nadenken en betekenis geven. De inhoud is verhelderend, origineel, en/of gelaagd, en maakt het leggen van betekenisvolle verbanden binnen en tussen teksten mogelijk. De tekst helpt de leerling bij het leren over en begrijpen van zichzelf en de wereld, en draagt bij aan de uitbreiding van diens talige repertoire.***'

- ***Gebruik de kijkwijzer:*** [***https://www.rijketeksten.org/leer-werken-met-rijke-teksten/nt1/wat/wat-zijn-rijke-teksten***](https://www.rijketeksten.org/leer-werken-met-rijke-teksten/nt1/wat/wat-zijn-rijke-teksten)

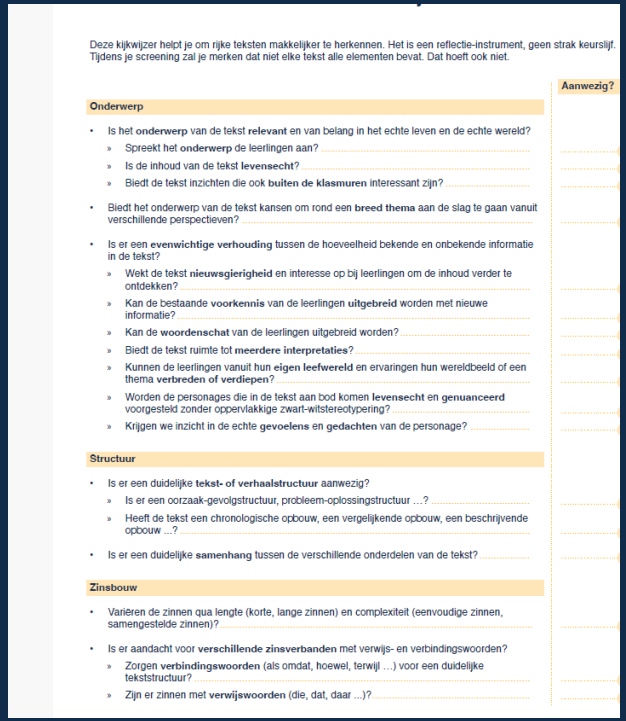

Deze kijkwijzer helpt je om rijke teksten makkelijker te herkennen. Het is een reflectie-instrument, geen strak keurslijf. Tijdens je screening zal je merken dat niet elke tekst alle elementen bevat. Dat hoeft ook niet.

	Aanwezig?
Onderwerp	
• Is het **onderwerp** van de tekst **relevant** en van belang in het echte leven en de echte wereld?	
» Spreekt het **onderwerp** de leerlingen aan?	
» Is de inhoud van de tekst **levensecht**?	
» Biedt de tekst inzichten die ook **buiten de klasmuren** interessant zijn?	
• Biedt het onderwerp van de tekst kansen om rond een **breed thema** aan de slag te gaan vanuit verschillende perspectieven?	
• Is er een **evenwichtige verhouding** tussen de hoeveelheid bekende en onbekende informatie in de tekst?	
» Wekt de tekst **nieuwsgierigheid** en interesse op bij leerlingen om de inhoud verder te ontdekken?	
» Kan de bestaande **voorkennis** van de leerlingen **uitgebreid** worden met nieuwe informatie?	
» Kan de **woordenschat** van de leerlingen uitgebreid worden?	
» Biedt de tekst ruimte tot **meerdere interpretaties**?	
» Kunnen de leerlingen vanuit hun **eigen leefwereld** en ervaringen hun wereldbeeld of een thema **verbreden of verdiepen**?	
» Worden de personages die in de tekst aan bod komen **levensecht** en **genuanceerd** voorgesteld zonder oppervlakkige zwart-witstereotypering?	
» Krijgen we inzicht in de echte **gevoelens** en **gedachten** van de personage?	
Structuur	
• Is er een duidelijke **tekst- of verhaalstructuur** aanwezig?	
» Is er een oorzaak-gevolgstructuur, probleem-oplossingstructuur …?	
» Heeft de tekst een chronologische opbouw, een vergelijkende opbouw, een beschrijvende opbouw …?	
• Is er een duidelijke **samenhang** tussen de verschillende onderdelen van de tekst?	
Zinsbouw	
• Variëren de zinnen qua lengte (korte, lange zinnen) en complexiteit (eenvoudige zinnen, samengestelde zinnen)?	
• Is er aandacht voor **verschillende zinsverbanden** met verwijs- en verbindingswoorden?	
» Zorgen **verbindingswoorden** (als omdat, hoewel, terwijl …) voor een duidelijke tekststructuur?	
» Zijn er zinnen met **verwijswoorden** (die, dat, daar …)?	

taal: unie

De website www.rijketeksten.org

- De teksten zijn ingedeeld op leeftijd en onderwerp, niet op niveau.
- De rijke teksten worden telkens aangevuld. Het is dus de moeite waard om wekelijks te bekijken of er nieuwe teksten voor jouw groep zijn toegevoegd!
- Bij veel teksten worden andere, aanvullende teksten getipt (onderaan de pagina).
- Je vindt er ook voorbeelden en filmpjes van docenten die een les geven met rijke teksten.

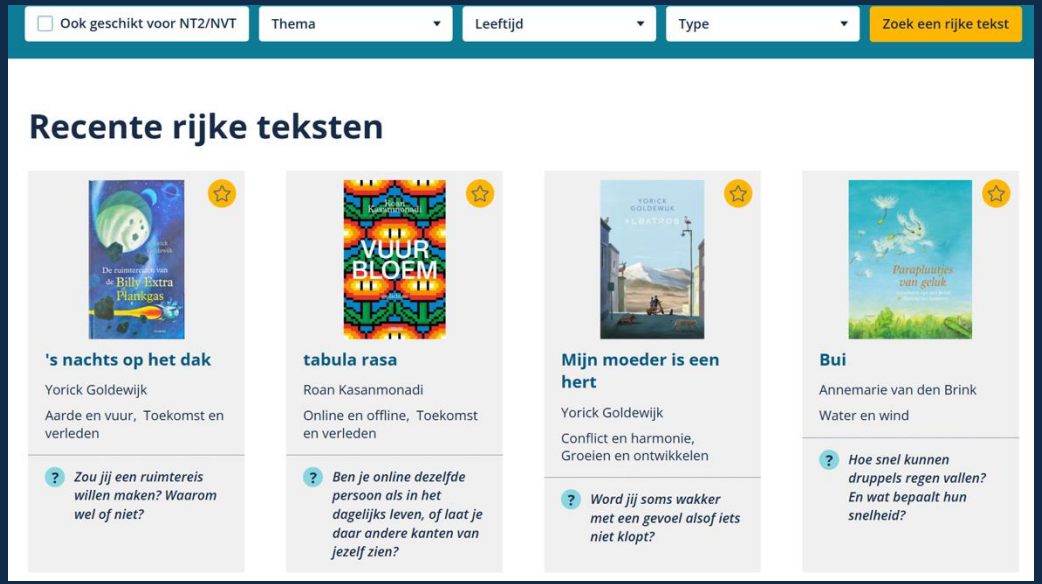

taal: unie

Gebruik van de website in de lespraktijk voortgezet en secundair onderwijs

taal: unie

Werken met rijke teksten: kijktips op de website!

Rijke teksten: veelgestelde vragen

Hier vind je antwoorden op belangrijke vragen zoals: "Wat zijn rijke teksten en hoe selecteer je ze?" en "Met welke partners kun je samenwerken met rijke teksten?"

Werken met rijke teksten

Hier ontdek je zes basisprincipes van motiverende en effectieve leesdidactiek en leer je hoe je ze kunt toepassen.

Rijke teksten in beeld

Hier vind je inspirerende praktijkvoorbeelden. Neem een kijkje in diverse klassen en ontdek hoe leraren rijke teksten op een effectieve manier gebruiken om het leren te versterken.

taal: unie

Nederlands als eerste taal | Rijkhttps://www.rijketeksten.org/leer-werken-met-rijke-teksten/nt1e Teksten

Tekstbegrip ontwikkelen

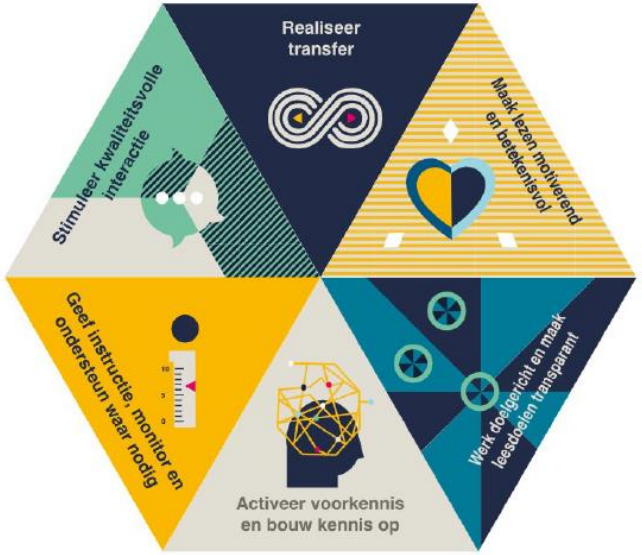

- Gevarieerd aanbod van rijke teksten
- Motiverende en betekenisvolle context voor lezen
- Werken aan achtergrondkennis, activeer voorkennis
- Integratie lezen en schrijven
- Realiseer transfer
- Doelgericht: kennis over teksten en tekststructuur

→ De teksten van de website zijn een goed startpunt om hieraan te werken.

taal: unie

Plannen en organiseren

- Bekijk je jaarplanning: welke thema's, onderwerpen en vaardigheden komen bij jouw vak aan de orde? Wanneer plan je welk onderdeel?
- Let ook op zaken als projectweken, seizoenen, 'de week van..' en dergelijke.
- Als je die zaken op een rijtje hebt gezet, bekijk dan eens op de website welke onderwerpen van jouw vak terugkomen in de teksten.
- Werk samen met een collega/team. Je kunt bijvoorbeeld per duo een thema of onderdeel uitwerken.

taal: unie

taal: unie

Start:

‘Zoek een rijke tekst’

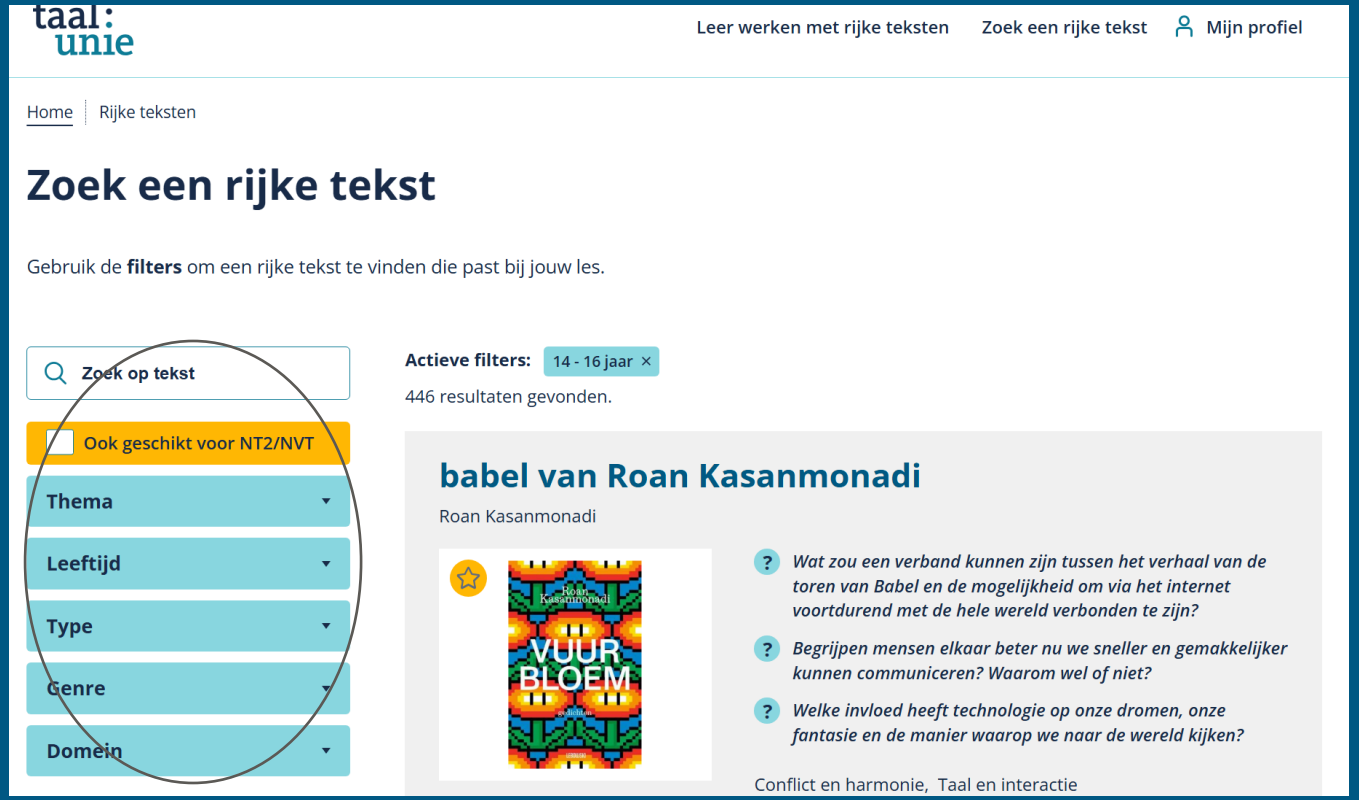

Informatie bij de teksten

? *Wanneer ga jij helemaal uit je dak?*

Heeft iemand weleens tegen je gezegd 'je kan het dak op'? Klom je toen direct langs de regenpijp omhoog? Op het schilderij 'de verkeerde wereld' van Pieter Bruegel de Oude uit 1559 zijn meer dan 100 spreekwoorden en uitdrukkingen verstopt. In deze tekst worden een aantal ervan uitgelegd. Begrijp je de wijze lessen die ze je willen leren?

Bekijk de rijke tekst | Download de rijke tekst

Lees deze tekst samen met ...

Vuil in onze taal

Monik Utnik-Strugata

Taal en interactie

? *Waar komt de viezigheid in onze spreekwoorden en gezegden vandaan?*

1. Een prikkelende vraag die je aan je leerlingen kunt stellen voorafgaand, tijdens of na het lezen.

2. Een korte samenvatting van de tekst.

3. Verwijzing naar andere teksten van de website.

Tip: probeer in lessenseries te denken (hierover later meer).

taal: unie

Tip!

Sla je favorieten op (klik op de ster).

taal: unie

Met rijke teksten kun je meerdere vaardigheden verbinden:

Lezen

Spreken

Schrijven

Werken met rijke teksten: verwerking

- Lezen: gebruik van *graphic organizers*
- Spreken: (ballon)debatten, voordragen van schrijfwerk, talkshows, toneelstuk e.d. op basis van de rijke tekst
- Schrijven: betoog, beschouwing, (korte) creatieve teksten met als uitgangspunt de rijke tekst. Zie ook voor inspiratie www.iedereenkanlerenschrijven.nl en www.schrijflab.nl

taal: unie

Graphic organizers

Tekststructuur	De tekst beschrijft	Sleutelwoorden	Schematische weergave
Beschrijving	Kenmerken van een fenomeen	Bijvoorbeeld, een ander aspect	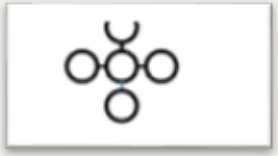
Chronologie	Een reeks gebeurtenissen of serie stappen waarbij volgorde of tijd belangrijk is	Eerst, dan voordat, jaartallen	
Vergelijking	Overeenkomsten en verschillen tussen twee of meer zaken	Net zoals zowel… als vergelijkbaar	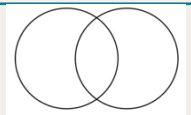
Oorzaak-gevolg	Een oorzaak met meerdere gevolgen of een serie oorzaken die tot één gevolg leiden	Daardoor, want, als gevolg hiervan	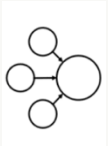
Probleem-oplossing	Een probleem en één of meerdere oplossingen voor dat probleem	Dus, zodat, dit helpt om	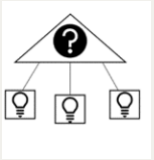

Kennis van tekststructuren (docent én leerling)

Kooiker, H., & Evers-Vermeul, J. (2025, 18 mei). Grip op teksten, grip op kennis: Hoe combineer je tekststructuuronderwijs met Natuur & Techniek? MeerTaal. https://www.tijdschriftmeertaal.nl/art/50-8488_Grip-op-teksten-grip-op-kennis

Concreet voorbeeld bij graphic organizers

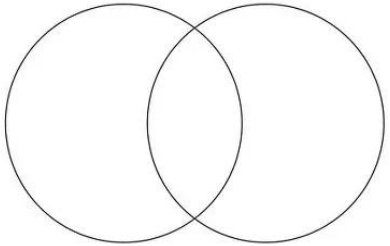

Gebruik meerdere teksten over hetzelfde onderwerp:

1. Hoe kon plastic zo'n milieuprobleem worden? | NPO Kennis
2. Plastic is briljant. Het verdient meer dan de prullenbak | Rijke Teksten
3. Foliefrustratie in de supermarkt | Rijke Teksten

Opties:

- Laat leerlingen een synthesetekst; betoog, uiteenzetting of beschouwing *schrijven* over een stelling m.b.t. plastic, waarvoor ze de teksten als bronnen gebruiken.
- Laat leerlingen een tijdlijn maken a.d.h.v. een stroomschema bij tekst 1.
- Laat leerlingen *een debat voeren* over een stelling m.b.t. plastic, de teksten worden gebruikt als bron om het debat voor te bereiden. *Bijvoorbeeld: zoek vijf argumenten om jouw standpunt te ondersteunen.*
- Laat leerlingen een *venndiagram* invullen met verschillen en overeenkomsten tussen de opvattingen van de schrijvers van de teksten.
- Verwerking: infographic of poster maken op basis van de verschillende opdrachten die je leerlingen hebt laten maken. Dit vervolgens presenteren.

taal: unie

Denk in thema's en lessenseries

Op de website kun je verschillende teksten vinden over:

- Dieren
- Dierentaal – mensentaal
- Klimaat/milieu
- Psychologie
- (invloed van) sociale media
- (volks)verhalen

Kies verschillende teksten uit bij een onderwerp en bied deze teksten aan in je klas. Laat leerlingen ze actief verwerken, wees daar creatief in en heb hoge verwachtingen van je leerlingen.

taal: unie

Good practice: dieren

Geschikt voor: bovenbouw PO, onder- en bovenbouw VO (naar wens aan te passen).

Onderwerp: dieren(taal)

Benodigdheden: diverse teksten van www.rijketeksten.org (zie volgende dia's). Kennis van het begrip 'taalronde'.

taal: unie

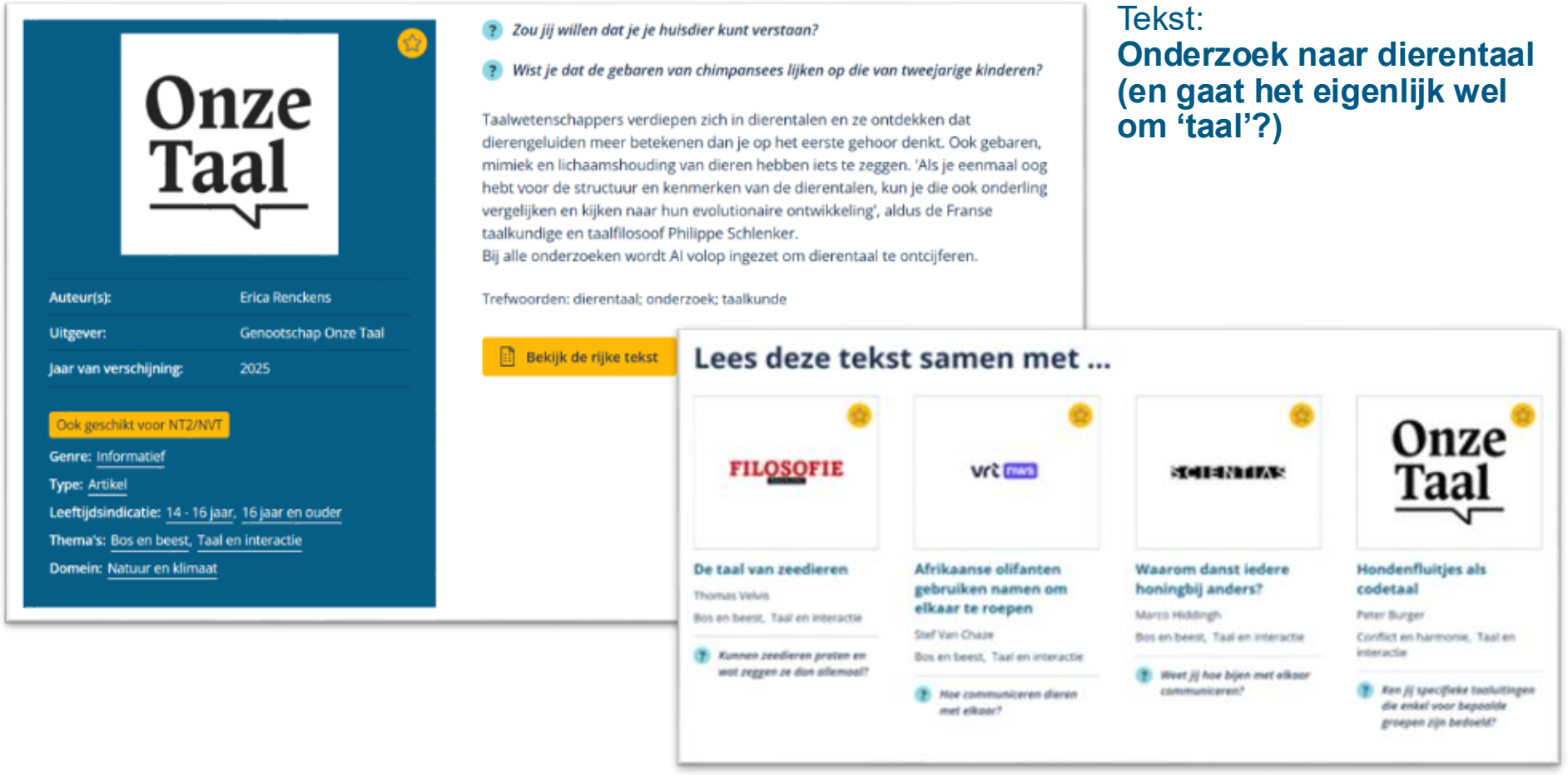

Tekst:
Onderzoek naar dierentaal (en gaat het eigenlijk wel om 'taal'?)

Zie: https://www.rijketeksten.org/zoek-rijke-tekst/onderzoek-naar-dierentaal-en-gaat-het-eigenlijk-wel-om-taal

Taalronde over dieren

Een dankbaar onderwerp: dieren!

Start:
Taalronde huisdieren
Startvraag in tweetallen:
Welk huisdier heb je of welk dier zou je graag willen hebben?

Stap 2: tekst lezen, bijvoorbeeld: Onderzoek naar dierentaal (en gaat het eigenlijk wel om 'taal'?) | Genootschap Onze Taal (staat op www.rijketeksten.org!)

Stap 3
Noteer minimaal drie feiten die je nog niet kende.

Delen in tweetallen.

Tip: Lowan heeft een aangepaste taalronde voor NT2-onderwijs.

Vervolg dieren

Stap 4: Schrijf- en spreekopdracht

Als je huisdier een vlog/podcast over zijn dag op kon nemen/een dagboekfragment/een column zou schrijven, wat zou hij dan vertellen? Met andere woorden: hoe ziet zijn dag er dan uit? Wat doet hij/zij de hele dag? Wat maakt hij/zij allemaal mee wat wij niet (mogen) weten? Wat vindt hij vervelend?

#POV (= Point Of View).

Laat leerlingen hun fragment voordragen aan elkaar.

taal: unie

Wat ook kan: maak een venndiagram

Welke verschillen en overeenkomsten zijn er tussen mensentaal en dierentaal?

Daarna kort bespreken in tweetallen: welke verschillen zijn daar weer tussen op te merken?

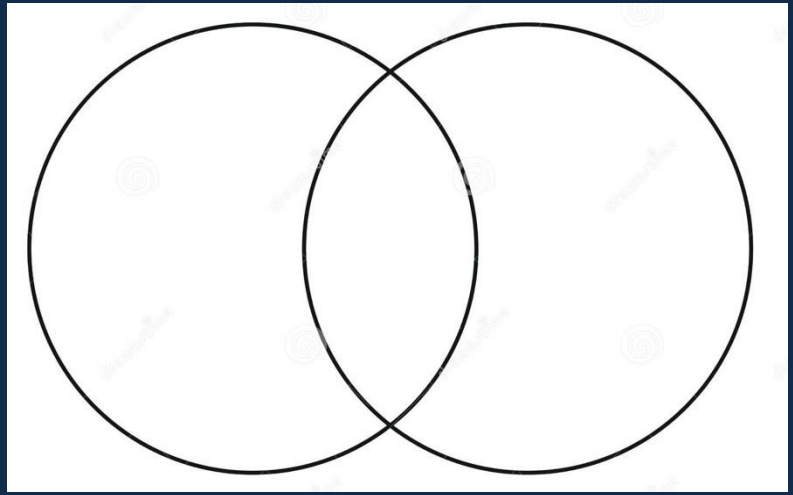

taal: unie

Teksten van www.rijketeksten.org

Zoekterm: dieren.
Leeftijd: 12-14, 14-16 jaar.

Baanbrekende studie: ook dieren hebben verbeeldingskracht

NOS Nieuws

- *Wat is verbeeldingskracht?*
- *Kun jij je gemakkelijk een voorstelling maken van iets wat je niet direct in je omgeving kunt zien?*
- *Wat zou jouw huisdier zich makkelijk kunnen herinneren?*

Bos en beest, Emoties en relaties

De taal van zeedieren

Thomas Velvis

- *Kunnen zeedieren praten en wat zeggen ze dan allemaal?*

Bos en beest, Taal en interactie

Onderzoek naar dierentaal (en gaat het eigenlijk wel om taal?)

Erica Renckens

- *Zou jij willen dat je je huisdier kunt verstaan?*
- *Wist je dat de gebaren van chimpansees lijken op die van tweejarige kinderen?*

Bos en beest, Taal en interactie

De koe een 'hij'? Hoe we naar dieren verwijzen

Ludmilla Coornstra

- *Met welk geslacht verwijs jij naar je huisdier?*
- *Waarom noemen we dieren al snel 'hij'?*

Bos en beest, Taal en interactie

Andere invalshoek

In plaats van een schrijfopdracht vanuit het perspectief van het huisdier, kun je er ook voor kiezen om een andere rol van een dier te kiezen.

Schrijf een betoog vanuit een vos. Of een wolf. Je kunt natuurlijk ook óver deze dieren schrijven, afhankelijk van je lesdoel.

Ook mooi te koppelen aan zowel de actualiteit (‘De wolf in Nederland’) én fictie (de rol van de vos en de wolf in sprookjes/volksverhalen).

Schrijf een ode aan/over een dier en laat deze ode voordragen.

taal: unie

Vakoverstijgend werken met rijke teksten

Checklist ‘In team aan de slag met rijke teksten’

Motiverend en effectief lees- en taalonderwijs mét rijke teksten maak je samen. Via deze kijkwijzer kun je sterktes en groeikansen in kaart brengen rond het werken met rijke teksten.

Sterktes en uitdagingen

Hoe versterken jullie in het team de kennis rond werken met rijke teksten?

- Gaan jullie met collega’s actief aan de slag rond **wat rijke teksten zijn** en waarom ze belangrijk zijn?
  Zie: Veelgestelde vragen en antwoorden op www.rijketeksten.org
- Delen jullie samen kennis over de **didactische principes** voor motiverend en effectief leesonderwijs?
  Zie: Werken met rijke teksten: didactische principes op www.rijketeksten.org

Hoe versterken jullie in het team de vaardigheden rond werken met rijke teksten?

- Kijken jullie samen naar **praktijkvoorbeelden** van leraren die met rijke teksten aan de slag gaan? *Zie: Rijke teksten in de praktijk op www.rijketeksten.org*
- **Bereiden** jullie **samen** activiteiten rond rijke teksten **voor**?
  Zie: downloadbare poster Aan de slag met rijke teksten en de informatiekaarten bij didactische principes op www.rijketeksten.org
- **Observeren** jullie elkaar wanneer er met rijke tekst(en) gewerkt wordt?
  Zie: Kijkwijzer rond didactische principes op www.rijketeksten.org

Werken jullie in een doorgaande lijn rond rijke teksten?

Tip:
Start kleinschalig, met je sectie of de collega met wie je parallel werkt. Of kies schoolbreed een thema bij een projectweek.

taal: unie

Zie: https://www.rijketeksten.org/leer-werken-met-rijke-teksten/nt1/wat/hoe-zet-je-als-schoolteam-rijke-teksten-duurzaam-centraal

Vakoverstijgend werken met rijke teksten: eerste aanzet

- Bekijk jouw jaarplanning: welke thema's/onderwerpen komen aan bod? Denk bijvoorbeeld ook aan projectweken en thema's bij jou op school.
- Vakintegratie? Start **laagdrempelig!** Als je onderwerpen gevonden hebt waarvan je denkt dat ze bij een ander vak passen: vraag of en wanneer deze onderwerpen aan bod komen bij jouw collega's en bied de teksten tijdens die periode aan. Achtergrondkennis helpt bij tekstbegrip en zo versterk je de *transfer* tussen de vakken.
- Sla je losse ideeën op in een tabel, zodat je gemakkelijker overzicht krijgt.

Vakken	Teksten op de website	Inspiratie voor gesprek/opdracht
Nederlands rekenen/wiskunde maatschappijleer/burgerschap.	- De eerste machine die zelf kon rekenen - Algoritmisch spreken - Klikfraudeurs	Kansberekening, uitleggen hoe een algoritme werkt. Ethische dilemma's rondom AI. Debat.
Nederlands biologie maatschappijleer/burgerschap	- Hoe kon plastic zo'n milieuprobleem worden? - Foliefrustratie in de supermarkt - Plastic is briljant. Het verdient meer dan de prullenbak - Plastic?	Milieu, klimaat, plastic. Debat voeren, betoog schrijven, verdiepen in de eigenschappen van plastic.

taal: unie

Voorbeeld van vakoverstijgend werken

https://www.rijketeksten.org/zoek-rijke-tekst/einde-van-wereldkaart-van-mercator

Vakken: *Aardrijkskunde en Nederlands*.

Bij aardrijkskunde kan deze tekst ingezet worden m.b.t. de geschiedenis van Mercator en het lezen en maken van een (wereld)kaart. De docent kan de leerlingen laten redeneren waarom de kaart op deze manier vormgegeven is.

Bij het vak Nederlands kunnen leerlingen vervolgens aan de slag met het maken van een samenvatting van de tekst in een oorzaak-gevolgschema.

Je kunt ook denken aan vakken/onderdelen als **burgerschap of maatschappijleer, discussieer**:
Waarom vinden mensen uit sommige continenten de kaart van Mercator een probleem?
Wat zou je zelf vinden als je in een ander continent zou wonen?

taal: unie

Voorbeeld van vakoverstijgend werken

Geschiedenis, CKV, Nederlands, drama: Griekse/Romeinse oudheid

Diverse mythen op www.rijketeksten.org te vinden, bijvoorbeeld: Prometheus, Tantalos.

De docent geschiedenis vertelt de mythe aan de leerlingen. De leerlingen lezen bij Nederlands de mythe van rijketeksten.org.

Laat leerlingen de mythe herschrijven en naspelen: verhaal omzetten in een toneelstuk, uitvoeren bij Nederlands of geschiedenis.

taal: unie

Voorbeeld van vakoverstijgend werken

Biologie en Nederlands bij deze tekst: https://www.rijketeksten.org/zoek-rijke-tekst/wat-dna-en-wat-kun-je-ermee-doen

De leerlingen leren bij biologie wat DNA is. De leerlingen lezen deze tekst bij Nederlands en maken een informatieve poster waarin ze de informatie van de tekst en de lessen biologie combineren. De poster wordt kort gepresenteerd in groepjes.

taal: unie

Good practice

Genrekenmerken in combinatie met vaardigheden spreken en schrijven

- Lees een bepaald genre, laat de leerlingen analyseren welke kenmerken ze kunnen formuleren van dit genre. Geef er daarna uitleg over.
- Laat de leerlingen zelf een verhaal volgens dat genre schrijven.
- Voorbeeld: sprookjes, fabels, mythen, sagen (allemaal te vinden op www.rijketeksten.org!)
- Maak het uitdagend: laat leerlingen hun tekstsoort (gedicht, sprookje, fabel e.d.) voordragen in kleine groepjes of voor de hele groep.
- Laat leerlingen een *zesbeeldensamenvatting* maken van hun (eigen) verhaal.
- *Denk aan het vak geschiedenis, CKV en Latijn/Grieks!*

Tip: doe dit in de klas, laat leerlingen met de hand schrijven.

taal: unie

Good practice
N.a.v. verhalen en vaardigheden spreken en schrijven: de talkshow!

Uitspraken van leerlingen

Bij Reinaert: *‘Meneer Bruun, wat ging er door u heen toen uw snuit vast kwam te zitten tussen de boomstam?’*

Bij Heer Halewijn: ‘Heer Halewijn, fijn dat u ondanks uw blessure gekomen bent. Wij zijn eigenlijk erg benieuwd naar uw beweegredenen om jonge vrouwen om te brengen. Kunt u uitleggen waarom u dat graag doet?’

Het wordt nog boeiender als je leerlingen hun interviewvragen en antwoorden laat uitspelen voor de klas. Dit is in het begin misschien spannend, maar bij een veilige klas zorgt dit voor waardevolle momenten!

Lees een rijke tekst met leerlingen. Dit kan een verhaal zijn, maar een artikel kan ook. Belangrijk: verschillende perspectieven/personages.

Bespreek eerst met je leerlingen wat een talkshow is en bekijk een fragment van een talkshow.

Laat leerlingen een x aantal interviewvragen noteren (taalronde).

De leerlingen gaan daarna in groepjes met elkaar in gesprek.

taal: unie

taal:
unie

Ruimte voor vragen…